

# **ПРОЕКТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ- СЛОВЕСНИКА В УМОВАХ ЗМІН**

*Підготувала Леся Гапон, PhD,  
методист ТКМЦНОІМ*

# План

1. Організаційні форми освітнього процесу
2. Упровадження нової редакції Нового правопису
3. Основні акценти роботи вчителя-словесника Нової української школи
4. Уроки PISA-2018 : аналіз результатів та методичні поради вчителям української мови та літератури

# Ієрархія засадничих документів

## Модельна навчальна програма

Очікувані результати  
Перелік і послідовність тем

Розподіл тем за кількістю годин  
Кількість годин на тему

## Типова освітня програма

Загальний обсяг навчального навантаження  
Очікувані результати навчання

**Рекомендовані форми організації освітнього процесу**  
Вимоги до педагогів

## Держстандарт

Загальні обов'язкові результати навчання

Розподіл годин на галузі

# ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

**Наказ МОН України № 408 від 20.04.2018  
"Про затвердження типової освітньої  
програми закладів загальної середньої  
освіти III ступеня"**

**Основні форми організації освітнього процесу є різні типи уроків:** урок формування компетентностей, урок розвитку компетентностей, урок перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей, урок корекції основних компетентностей, комбінований урок

**Також можуть бути:** екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки, (урок-«суд», урок-дискусійна група, урок з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемні уроки, відеоуроки, пресконференції, ділові ігри тощо

**Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.11.2019 №1419 «Про внесення змін до типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня»**

**Формами організації освітнього процесу можуть бути різні типи уроків,** практичні заняття, семінари, конференції, заліки, співбесіди, проєкти, сюжетно-рольові ігри, екскурсії, віртуальні подорожі тощо

# Упровадження нової редакції правопису

- Наказ МОН України від 29.07.2019 року № 1033 «Про впровадження нової редакції Українського правопису»
- Лист МОН України від 23.08.2019 №1/9-530 «Щодо впровадження норм нової редакції Українського правопису в освітньому процесі»

**Витяг з листа МОН України  
від 23.08.2019 №1/9-530**

Повідомляємо, що відповідно до  
постанови Кабінету Міністрів України  
від 22 травня 2019 року № 4373

**В ДІЛОВОДСТВІ, ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ  
НЕОБХІДНО ВИКОРИСТОВУВАТИ НОВУ  
РЕДАКЦІЮ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ.**

# Витяг з листа МОН України від 23.08.2019 №1/9-530

- З метою сприяння використанню учасниками освітнього процесу нової редакції Українського правопису рекомендуємо на засіданнях методичних об'єднань учителів-предметників **обговорити зміни у правописі.**
- На уроках, зокрема української мови, практикувати різноманітні форми роботи, візуальні засоби навчання тощо, **під час оцінювання орфографічних завдань не вважати за помилку вживання лексем обох форм.**

# Що це означає?

- З 1 вересня 2019 року в школах України учні мають навчатися згідно з новою редакцією правопису.
- Протягом п'яти років **УЧИТЕЛІ МУСЯТЬ ВИПРАВЛЯТИ НАПИСАННЯ ЗА ПОПЕРЕДНЬОЮ РЕДАКЦІЄЮ ПРАВОПИСУ, ПРОТЕ НЕ ВВАЖАТИ ЇХ ЗА ПОМИЛКУ.**
- Упродовж п'яти років у завданнях ЗНО використовуватимуть лише ті норми правопису, які не зазнали змін.

# **Презентація основних змін у новій редакції Українського правопису**

<http://gapon.te.ua/rubryka-metodysta/dorobok-metodysta/metodychni-rekomendatsii/item/1260-pro-novu-redaktsiiu-ukrainskoho-pravopysu>

# Актуальні види й елементи педагогічної діяльності

Ефективність планування педагогічними працівниками своєї діяльності

- Календарно-тематичне планування
- Плани-конспекти уроків
- Модельовані освітні програми

Ефективність професійної комунікації в закладі

- Педагогіка партнерства, співпраця з батьками
- Професійна співпраця з колегами
- Практика педагогічного наставництва, взаємонавчання
- Формальні й неформальні осередки професійного спілкування

# Актуальні види й елементи педагогічної діяльності

## Інформаційно-комунікаційна компетентність учителів

- Професійна блогосфера вчителів
- Професійні віртуальні проєкції (профілі в соцмережах)
- Створення й використання освітніх ресурсів: електронних презентацій, відеоматеріалів, методичних розробок, вебсайтів, блогів

## Інноваційна діяльність учителів

- Застосування інноваційних технологій на уроках
- Застосування інноваційних технологій в методичній роботі
- Проведення інноваційних уроків
- Участь в освітніх проєктах
- Діяльність учителів як освітніх експертів

# Як Ви поширюєте власний педагогічний досвід?

- публікації на сайті закладу та/або засновника
- у блогах
- у професійних спільнотах соціальних мереж
- у матеріалах та/або виступах конференцій
- у фахових виданнях
- на освітніх онлайн-платформах
- не маю оприлюднених розробок
- інше (вкажіть, що саме)

# Блогосфера учителів-словесників Тернополя

- [Судома Валентина ТЗОШ№28](#)
- [Ольга Зарихта Гімназія "Гармонія"](#)
- [Смертіна Олена ТЗОШ№27](#)
- [Флешар Олександра ТНВК№6](#)
- [Гарматюк Любов ТУГ](#)
- [Козак Ольга ТСШ№7](#)
- [Антонюк Наталія ТЗОШ№13](#)
- [Михайлів Петро ТСШ№7](#)
- [Галина Скурська ТЗОШ№8](#)

# Основні види освітніх ресурсів, які можуть створювати педагогічні працівники

- розробки, плани-конспекти, сценарії проведення навчальних занять;
- додаткові інформаційні матеріали для проведення уроків;
- тестові контрольні роботи та моніторинги;
- практичні і проектні завдання для роботи учнів під час проведення навчальних занять та вдома;
  - завдання для самостійного опрацювання учнями;
- навчальні програми;
- календарно-тематичні плани;
- електронні освітні ресурси для дистанційного навчання;
- інші інформаційні ресурси.

# Актуальні види й елементи педагогічної діяльності

Реалізація наскрізних змістових ліній, набуття компетенцій на уроках

- Компетентнісні завдання
- Диференційовані завдання на уроках
- Диференційовані домашні завдання
- Мотивація навчальної діяльності
- Формувальне оцінювання

Професійне зростання вчителів в системі неперервної післядипломної освіти

- Індивідуальні освітні траєкторії вчителів
- Портфоліо вчителя як індикатор професійного зростання вчителів
- Способи поширення педагогічного досвіду
- Дотримання академічної доброчесності
- Покликання в публікаціях в електронних джерелах: вебсайтах, блогах
- Цитування у друкованих текстах: планах-конспектах, сценаріях, тестах
- Об'єктивність оцінювання учнів

## КОМПЕТЕНТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ УРОК ЛІТЕРАТУРИ –

це гнучка цілісна динамічна система взаємопов'язаних компонентів, змістових ліній, компетенцій і навчальних ситуацій (В.Шуляр)

### ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ

- емоційно-ціннісна
- компаративна
- літературознавча
- культурологічна

### НАСКРІЗНІ ЗМІСТОВІ ЛІНІЇ

- екологічна безпека та сталий розвиток
- громадянська відповідальність
- здоров'я і безпека
- підприємливість та фінансова грамотність

### КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

спілкування державною мовою, спілкування іноземними мовами, математична компетентність, компетентності в природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрову компетентність, уміння вчитися впродовж життя, ініціативність і підприємливість, соціальну та громадянську компетентності, обізнаність та самовираження у сфері культури, екологічну грамотність і здорове життя

# Компетенісно орієнтоване завдання як інструмент компетентнісного навчання

- Компетентнісно орієнтоване завдання має на меті розвиток здатності учнів ефективно діяти за межами ситуацій і тем, що розглядаються в навчальному процесі



# СТРУКТУРА КОЗ

*Курач Л.І. Фідкевич О.Л. Компетентнісно орієнтовані завдання в процесі навчання російської мови в школах України: конструювання та впровадження.  
Український педагогічний журнал . 2016. № 4*

СТИМУЛ

ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАННЯ

ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНЮВАННЯ

# PISA 2020

- Базового рівня читацької грамотності не досягли 25,9 % підлітків.
- Менше 4 % учасників проєкту досягли найвищого рівня.
- Для розуміння результату: **прийнятним показником вважають, якщо базовий рівень не демонструють до 15 % учасників дослідження.**
- Кожен четвертий 15-річний учень в Україні має низький рівень читацької грамотності.

**За допомогою яких завдань можна  
формуванати читацьку компетентність  
засобами підручників української мови**

*для 8 класу (автори В. Новосьолова, Н.  
Бондаренко), 9 класу (автори Н. Голуб, А.  
Ярмолюк), 10 класу (автори Н. Голуб, В.  
Новосьолова), 11 класу (автори Н. Голуб, О.  
Горошкіна, В. Новосьолова)?*

**Валентина НОВОСЬОЛОВА**

**УРОКИ PISA2018: АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА  
МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ УЧИТЕЛЯМ  
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ**

[http://gapon.te.ua/maidan-  
molodykh/suchasnyi-urok/urok-ukrainskoi-  
literatury/item/1349-uroky-pisa2018-analiz-  
rezultativ-ta-metodychni-porady-uchytelyam-  
ukrayinskoyi-movy-ta-literatury](http://gapon.te.ua/maidan-molodykh/suchasnyi-urok/urok-ukrainskoi-literatury/item/1349-uroky-pisa2018-analiz-rezultativ-ta-metodychni-porady-uchytelyam-ukrayinskoyi-movy-ta-literatury)

# Професійний розвиток педагогів

- підвищення кваліфікації
- чергова та позачергова атестації
- добровільна сертифікації педагогічних працівників
- участь у конференціях
- оприлюднення розроблених педагогами освітніх ресурсів

# Основні види освітніх ресурсів, які можуть створювати педагогічні працівники

- розробки, плани-конспекти, сценарії проведення навчальних занять;
- додаткові інформаційні матеріали для проведення уроків;
- тестові контрольні роботи та моніторинги;
- практичні і проектні завдання для роботи учнів під час проведення навчальних занять та вдома;
  - завдання для самостійного опрацювання учнями;
- навчальні програми;
- календарно-тематичні плани;
- електронні освітні ресурси для дистанційного навчання;
- інші інформаційні ресурси.

# Складники вчительського портфоліо

- обмін досвідом
- участь у тренінгах, конференціях, семінарах, вебінарах, онлайн-курсах
- розроблення системи навчальних занять,
- публікації в друкованих та електронних джерелах
- експертна діяльність (розроблення та експертиза тестових завдань ЗНО, експертиза підручників, навчальних програм, участь у сертифікації вчителів, інституційному аудиті тощо)
- самоосвіта

# Академічна доброчесність

- **Академічна доброчесність** – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

*Частина 1 статті 42  
Закону України «Про освіту»*

# Порушення академічної доброчесності у системі загальної середньої освіти

- академічний **плагіат**
- фабрикація
- фальсифікація
- **списування**
- обман
- хабарництво
- **необ'єктивне оцінювання**

# Оцінювання діяльності учнів під час проведення навчального заняття

- Будь-яка робота учнів під час проведення навчального заняття має бути оцінена.
- Необов'язково через виставлення балів.
- Вчитель має широко застосовувати у своїй роботі словесне оцінювання.
- **У першу чергу йдеться про використання формувального оцінювання**, яке дає змогу оцінити індивідуальний поступ учня, прогрес у оволодінні ключовими компетентностями.
- Також варто звернути увагу на те, щоб оцінювання було спрямованим, насамперед, на роботу учня і не використовувалось з каральною метою.

# Оцінювання діяльності учнів під час проведення навчального заняття

- Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів можуть **оприлюднюватись** різними способами, а також в усній формі.
- Вчитель має оцінювати роботу або відповідь учня/учениці, **спираючись на розроблені критерії оцінювання**.
- Обов'язково **надавати учням** час на обдумування відповіді.
- Відповідь учня супроводжувати питаннями «Чому?» «Яким чином?».

# Оцінювання діяльності учнів під час проведення навчального заняття

- Важливо також надавати учневі **зворотний зв'язок** щодо якості виконання завдання: пояснювати, що виконано правильно, а в чому є недоробки, пропонувати способи поліпшення, а не просто констатувати виконання відміткою або словами «добре - погано».
- Використання методик **самооцінювання і взаємооцінювання учнів** під час проведення навчального заняття свідчить про високий рівень педагогічної діяльності вчителя.

# Критерії оцінювання МОН

- **Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти:** наказ Міністерства освіти і науки України від 13.04.2011 року № 329 [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0566-11>
- **Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти:** наказ Міністерства освіти і науки України від 21.08.2013 року № 1222 [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1222729-13/stru>

# Коли вчитель розробляє критерії

- Наприклад, **кооперативна (групова) форма навчального заняття потребує особливих підходів до вироблення критеріїв оцінювання**
- Розроблені вчителем критерії оцінювання не потребують затвердження керівництвом закладу освіти.
- Інколи, з огляду на специфіку **компетентнісних завдань**, виникала потреба визначити разом з учнями бали для оцінювання, які потім співвідносились з державними критеріями

# Оцінка внеску учня в дискусію

Під час навчальної дискусії вчитель може вибрати декілька учнів для спостереження та оцінки. Оцінка за кожним показником може виставлятися за дванадцятибальною системою або можна використовувати такі критерії: «завжди», «звичайно», «іноді», «ніколи»

<i>Поведінка учня</i>	<i>ім 'я учня</i>			
<i>Допомагає визначати запитання для обговорення</i>				
<i>Ретельно працює над запитанням</i>				
<i>Є цікавим і уважним слухачем</i>				
<i>Порівнює ідеї, що викладаються, зі своїми власними</i>				
<i>Обмірковує інформацію, що подається іншими учнями</i>				
<i>Узагальнює ідеї, коли це необхідно</i>				
<i>Приходить до висновків, що приводять до нового розуміння</i>				
<i>Загальна оцінка</i>				

# Оцінка учнем власної участі в роботі малої групи

<i>Я добре співпрацював із своїми товаришами</i>	<i>Завжди</i>	<i>Звичайно</i>	<i>Іноді</i>	<i>Ніколи</i>
<i>Я намагався зрозуміти та викопати спільні завдання</i>				
<i>Я завжди брав участь в обговоренні завдання</i>				
<i>Я висловлював нові ідеї та вносив конструктивні пропозиції</i>				
<i>Я запрошував інших до роботи та підбадьорював</i>				

# Формувальне оцінювання

**Це інтерактивне оцінювання  
учнівського прогресу, що дає  
змогу вчителям визначати  
потреби учнів, адаптуючи до  
них процес навчання**

*О. Локшина*

## Індекс-картки для узагальнення або запитань

Учитель періодично роздає учням картки із завданнями, зображеними з обох боків (почергово перевертаючи певним боком):

- 1: Назвіть основні ідеї вивченого матеріалу, узагальніть їх.
- 2: Визначте, що з вивченого ви недостатньо зрозуміли. Сформулюйте свої запитання

## Сигнали рукою

Учитель просить учнів показувати сигнали, що позначають розуміння або нерозуміння матеріалу (у ході пояснення понять, принципів, процесу тощо). Попередньо потрібно домовитися з учнями про використання таких сигналів:

- Я розумію \_\_\_\_\_ і можу пояснити (великий палець руки спрямовано вгору).
- Я все ще не розумію \_\_\_\_\_ (великий палець руки спрямовано в сторону).
- Я не зовсім упевнений у \_\_\_\_\_ (помахати рукою).

Після ознайомлення із сигналами учитель опитує учнів кожної групи: Що саме Ви не зрозуміли? У чому відчуваєте невпевненість? Що ви зрозуміли й можете пояснити?

За результатами отриманих відповідей учитель приймає рішення про повторне вивчення, закріплення теми або продовження вивчення тем за програмою

## Світлофор

У кожного учня є картки трьох кольорів світлофора. Учитель просить учнів показувати карткою відповідного кольору розуміння (зелений), неповне розуміння (жовтий), нерозуміння (червоний) матеріалу. Після сигналу учитель з'ясує: що зрозуміли? Що не зрозуміли?

## Однохвилинне есе

Техніка, яка використовується з метою представлення учнями зворотного зв'язку про вивчене з теми. Для написання есе вчитель може поставити такі запитання:

Що найголовніше ти дізнався сьогодні? Які питання залишилися для тебе незрозумілими?

## Вимірювання температури

Метод використовують для виявлення того, наскільки учні правильно виконують завдання. Для цього діяльність учнів призупиняється запитанням: «Що ми робимо?». Відповідь на поставлене запитання – демонстрація розуміння завдання або процесу його виконання. У разі роботи в парах або групах учитель просить пару або групу продемонструвати процес виконання завдання. Інші спостерігають

## Мовні зразки (підказки)

Учитель періодично дає учням мовні зразки (вислови, підказки), які допомагають будувати відповідь. Наприклад: Основною ідеєю (принципом, процесом) є \_\_\_\_\_, тому що \_\_\_\_\_

## Трихвилинна пауза

Учитель надає учням трихвилинну паузу, яка дає можливість учням обдумувати поняття, ідеї уроку, пов'язати з попереднім матеріалом, знаннями, досвідом, а також визначитися із незрозумілими моментами.

Я змінив/змінила своє ставлення до.... Я дізнався/дізналася більше про....

Я здивувався/здивувалася тому, що... Я відчув/відчула... Я ставився/ставилася до ...

## Дві зірки й побажання (взаємооцінювання)

Застосовується для оцінювання творчих робіт учнів, творів, есе. Учитель пропонує перевірити роботу однокласника. Коли учні коментують роботи один одного, вони не виставляють оцінки, а вказують на два позитивні моменти – «дві зірки» – і на один момент, який потребує доопрацювання – «побажання»

## Техніка «Тижневий звіт»

У кінці навчального тижня кожному учневі пропонується дати відповіді на запитання «Чому я навчився за тиждень?», «Що для мене залишилося нез'ясованим?», «Які запитання я б поставив учням, якби був учителем?» тощо

# Інструменти самооцінювання

есеї, аркуш само- і взаємооцінювання, анкета

Я знаю...	Я знаю і можу навчити інших	Я знаю і не можу навчити інших	Недостатньо знаю	Не знаю
Я вмію	Завжди	Часто	Інколи	Не вмію

Фасоля А. Читацька компетентність: що формуємо, що і як перевіряємо й оцінюємо.  
Дивослово.2017р.№ 9.С.13-15.

[URL:https://dyvoslovo.com.ua/wpcontent/uploads/2017/09/2-0917.pdf](https://dyvoslovo.com.ua/wpcontent/uploads/2017/09/2-0917.pdf).

**УСПІХІВ! УСПІХІВ! УСПІХІВ!**

